

ר' עובדיה מברטנורא
שממלאין ממנו: זו למעלה מזו.
ונקב שממלאין ממנו בעליונה
מכוון כנגד נקב התחתונה: עשו
לעליונה. שנשתתפו בני
התחתונה עם בני העליונה
לעשות מחיצה בעליונה ולא
עשו בתחתונה: שתיהן אסורות
עד שיערבו. שכיון שבני
התחתונה שותפין במחיצה זו
של עליונה אוסרין עליהם. ואם
עשו לתחתונה ולא עשו
לעליונה אע"פ שאין לעליונה
שותפות במחיצה של תחתונה
שתיהן אסורות. העליונה
אסורה שהרי אין לה מחיצה,
והתחתונה הואיל ויש דרך
לעליונה עליה שגם היא
ממלאת מים משם אוסרת
עליה עד שיערבו עמה. והני
מילי כששתי הגוזזטראות
מופלגות זו מזו שיש גבוה י'
טפחים או יותר בין זו לזו, אבל
אם שתיהן בתוך י' אפילו עשו
שתיהן מחיצה לעולם אוסרות
זו על זו עד שיערבו: ט אין
שופכין לתוכה מים בשבת.

וְכֵן שְׁתֵּי גִזְזוּטְרָאוֹת זֹו לְמַעְלָה מִזֹּו שהן למעלה
מן המים, והחור שבגוזזטרא העליונה מכוון כנגד
החור שבגוזזטרא התחתונה, עשו שתיהן מחיצה
לעליונה - כלומר גם בני הגוזזטרא התחתונה
השתתפו בעשיית המחיצה לעליונה ולא עשו
מחיצה לתחתונה - שתיהן אסורות לשאוב מים
בשבת עד שיערבו כיון שבני התחתונה שותפים
בבניית המחיצה של העליונה, הם אוסרים על בני
העליונה⁷⁵:

משנה ט

חָצֵר שֶׁהִיא פְּחוּתָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת על ארבע
אמות - אין שופכין בתוכה מים בשבת לפי
שבחצר קטנה כזו אין המים נבלעים בתוכה אלא
נשפכים לרשות הרבים, והרי הם יוצאים מכוחו של
האדם לרשות הרבים, ואסרו חכמים "כוחו" שמא
יזרוק ממש לרשות הרבים⁷⁶, אלא אם כן עשו
לה עוקה - חפירה בקרקע החצר, שיהיו המים
נקבצים בתוכה, והיא מחזקת סאתים מים מן
הנקב ולמטה - שהיו עושים נקב בשפת העוקה,
שכשהיא מתמלאת, יוצאים המים דרך הנקב החוצה,

דבר' אמות, המים שאדם עשוי להשתמש בהן בכל יום נבלעים שם במקומם ואין יוצאין לרה"ר,
פחות מד' אמות, אין נבלעים במקומם ויוצאין לרה"ר: עוקה. גומא: מחזקת סאתים. מפני שהאדם
עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום: מן הנקב ולמטה. שיהיה החלל של העוקה מחזיק סאתים

ביאורים והרחבות

75. וכן אם עשו מחיצה לתחתונה ולא לעליונה, אפילו אין לעליונה שותפות במחיצה של
התחתונה, שתיהן אסורות עד שיערבו: העליונה כיוון שאין לה מחיצה, והתחתונה - הואיל
ויש לעליונה "דריסת רגל" עליה, שאף היא שואבת מים דרך החור של התחתונה. אך אם כל
אחת עשתה מחיצה לעצמה, אפילו לא עירבו - שתיהן מותרות, שגילו דעתן שאין ביניהן כל
שותפות. במה דברים אמורים? כששתי הגוזזטראות מופלגות זו מזו, ויש ביניהן עשה טפחים
או יותר. אך אם הן בתוך עשרה טפחים, אפילו עשו שתיהן מחיצה הן אוסרות זו על זו,
ששתיהן נחשבות כגוזזטרא אחת.

76. בגמרא (פח, א) מובא טעם לחילוק בין חצר שיש בה ארבע אמות לפחות מארבע אמות:
לדעת רבי זירא - אם יש בה ארבע אמות, המים ששופך שם (בשיעור סאתים, שהוא שיעור
הראוי לשימוש היומי של אדם) ראויים להיבלע, ולפיכך אפילו אם יצאו לחוץ - לא נתקיימה
מחשבתו ואין בזה איסור. אך פחות מארבע אמות, המים לא נבלעים שם, ולכן אין לשפכם

ר' עובדיה מברטנורא

קודם שיגיעו המים אל הנקב שעל שפתה שבו מקלחין לרה"ר: בין מבפנים בין מבחוץ. בין שעשה העוקה בחצר בין שעשאה ברשות הרבים: צריך לקמור. לעשות עליה כמין כפה מכוסה מלמעלה כדי שתהא חלוקה מרשות הרבים: י ביב. חריץ העשוי כדי שיקלחו המים [ששופכין] בחצר לרה"ר. והוא קמור במשך ד' אמות לרה"ר, דבד' אמות יש שיעור בבלוע בהן סאתים מים שאדם מסתפק בכל יום: שופכין לתוכו. דתיימי מים ואין יוצאין לרשות הרבים: לא ישפוך על פי הביב. דכיון דבגויה שפין מקלחי להדיא ונפקי לרשות הרבים והרואה אומר ששפכן סמוך ליציאתו לרשות הרבים. והלכה כחכמים: מצטרפין לד' אמות. אם יש בחצר עם האכסדרה ד' אמות על ד' אמות מצטרפין, ומותר לשפוך לתוכה מים ואין צריך עוקה:

וצריך שחלל העוקה עד לנקב יהיה מחזיק סאתיים, בין שעשה את העוקה מבחוץ - ברשות הרבים סמוך לשער החצר, בין שעשה את העוקה מבפנים - בתוך החצר, אלא שמבחוץ צריך לקמור - לכסות את העוקה במכסה, שתראה חלוקה מרשות הרבים, מבפנים אין צריך לקמור - לכסות אותה, שהרי היא ברשות היחיד:

משנה י

רבי אליעזר בן יעקב אומר: ביב - תעלת מי שופכים שפתחה בחצר, והמים מקלחים דרכה מן החצר לרשות הרבים, שהוא קמור במשך ארבע אמות ברשות הרבים הסמוכות לחצר - שופכין לתוכו מים בשבת, מפני שבשיעור זה אפשר שיבלעו המים באדמה בארבע אמות המכוסות, שדינן כהמשך החצר, ואף אם לא ייבלעו, מכל מקום אינו מתכוון לכך שיצאו. והחכמים אומרים: אפילו גג או חצר מאה אמה והביב עובר במאה אמה עד ליציאתו לרשות הרבים, בכל זאת לא ישפוך את המים על פי הביב שמא יאמר הרואה ששפכם סמוך ליציאתם לרשות הרבים, אבל שופך הוא את המים מנג לגג⁷⁷, והמים יורדין מהגג לביב מאליהם.

החצר שאין בה ארבע אמות והאכסדרה - בניין עמודים מקורה המשמש ככניסה לבית, מצטרפין לארבע אמות ומותר לשפוך שם מים אפילו בלא עוקה:

ביאורים והרחבות

בחצר ללא עוקה. ולדעת רבה, בחצר שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות וראויה לשימוש מכובד, אדם מטפס את המים מעט מעט כדי שלא יעלה אבק, וגם אם ישפכו בבת אחת ויצאו מן החצר לרשות הרבים, הרי זה אינו מתכוון. אבל חצר שהיא פחותה מארבע על ארבע, אינו מזלף את המים מעט מעט, אלא שופכן בבת אחת, וגזרו חכמים שמא ישפוך את המים ישר לרשות הרבים ויעבור על איסור תורה, לכן אם עשה עוקה המחזקת סאתים מותר לשפוך, ואם לא לא.

77. יש הגורסים כאן: "אבל שופך הוא לגג", או "על הגג", כלומר ששופך על הגג, או בחצר, חוץ לביב, והמים יורדים לביב מאליהם.